

THE STRENGTHENING TIES ROMANIAN SLOVAK AND AXIS JOINING**Radu Florian Bruja, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava**

Abstract: The strengthening and development of the bilateral political relations between Romania and Slovakia was made possible only after Romania decided to close without reserve with the Third Reich policy. After a series of exploratory contacts, the Propagandism Services from both countries were put at the service of drawing near Bucharest and Bratislava. This initiative belonged more to the Slovaks, the main daily paper of the „Slovak” regime promoting the image of Romania and of the national and legionary political regime. However, until the accession of these two states to the Axis alliance, the strengthening and development of the political and diplomatic relations consisted merely of occasional contacts brokered by the Slovak community from Romania. The Romanian and Slovak press was the one which played a catalyzing role in the relations between Romania and Slovakia in the autumn of 1940.

Keywords: political relations, the strengthening, Axis joining, Hlinka Guard, Propaganda

Acordul de stabilire a relațiilor diplomatice reprezintă doar începutul unui proces, care poate fi te amplificat prin deschiderea unor misiuni diplomatice, urmat de acordarea de privilegii și imunități suplimentare unilaterale sau reciproce. Prin aceste inițiative sunt extinse funcțiile diplomației, sunt stimulate acțiunile de reprezentare, amplificate negocierile, adâncită colaborarea, îmbogățită informarea reciprocă, având ca rezultat optimizarea slujirii intereselor statelor și consolidarea cooperării pe plan internațional. Toate acestea contribuie la dezvoltarea relațiilor diplomatice și la afirmarea diplomației ca vector principal în evoluția relațiilor internaționale. Unul din capitolele mai puțin cunoscute din istoria participării României la Pactul Tripartit a fost cel al relațiilor bilaterale pe care le-a avut cu prima republică slovacă. Propunem o scurtă trecere în revistă a unui episod al relațiilor româno-slovice, petrecut în toamna anului 1940. Momentul este semnificativ pentru modul cum au înțeles cele două țări să-și îmbunătățească și dezvolte relațiile politico-diplomatice bilaterale.

Slovia a devenit un stat independent la 14 martie 1939 în condițiile prăbușirii Cehoslovaciei și a semnării unui tratat de alianță cu Germania nazistă prin care se punea în slujba Berlinului. Prețul pentru recunoașterea statalității slovace și protecția în fața Ungariei dornică să ocupe teritoriul slovac a fost renunțarea la orice veleitate de politică externă¹. Dintre statele satelit ale Germaniei, Slovia era percepută model menită să implementeze politicile naziste². Primul președinte al Parlamentului slovac, Martin Sokol recunoștea că independența Slovaciei a fost impusă în mod paradoxal de către al Treilea Reich³. La rândul său monseniorul Josef Tiso a explicat natura relațiilor cu Germania prin necesitatea garantării frontierelor amenințate de Ungaria⁴. Orientarea tot mai evidentă spre Axă a fost făcută după întrunirea de la Salzburg dintre Adolf Hitler și o delegație slovacă sub președinția lui

¹ Florin Anghel, *Diplomația clandestină. Eșecul proiectului noii Mici Înțelegeri, 1941-1943*, în „Istoria: contribuții în căutarea unui nou mesaj. Profesorului Ion Stanciu la împlinirea vârstei de 60 de ani”, coord. Iulian Oncescu și Silviu Miloju, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2005, p.250.

² *** *Scurtă istorie a Slovaciei*, coord. Elena Mannová, traducere Eva Mârza și Radu Mârza, București, Editura Enciclopedică, 2011, p.357.

³ Florin Anghel, *op. cit.*, p.251.

⁴ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond 71 Slovia, vol. 11, f.91.

Ferdinand Ďurčanský. Prin apropierea de Reich, Slovacia s-a integrat în sfera de interes germană, lipsindu-se de o serie din prerogativele unui stat independent. Faptul că acest proces a fost întârziat de liderii de la Bratislava s-a datorat tendințelor acestora de a păstra aparența unui stat independent⁵.

Anul 1939 a consemnat pentru prima dată în istorie stabilirea relațiilor diplomatice între Republica Slovacia și România dar în urma unui proces care a durat câteva luni din cauza orientării evidente a Bratislavei spre Reich și a balansului diplomatic al României care mai spera să-și salveze integritatea cu ajutorul anglo-francezilor⁶. Oficial, din septembrie 1939 între cele două țări existau relații diplomatice, fiecare deschizându-și Legații proprii. Ivan Milecz a devenit trimis Extraordinar și plenipotențiar la Republicii Slovacă la București și non-rezident la Belgrad iar fostul șef al Legației României la Praga, Constantin (Dinu) Hiott a fost numit reprezentat diplomatic la Bratislava⁷. La 1 martie 1940, Constantin Hiott a fost schimbat cu Nicolae Enric Lahovari, fost șef al Legației României la Tirana între 1936 și 1939⁸. Relații diplomatice dintre cele două țări s-au păstrat reci pe parcursul anului 1940 deoarece Bucureștiul nu avea încredere într-un partener dependent total de Berlin. Sub presiunea Germaniei, presa slovacă a criticat orientarea politică a României și nu a avut nici o atitudine față de drama din iunie 1940. Mai mult, pentru a scăpa de presiunile maghiare care doreau să ocupe întregul teritoriu slovac, Bratislava a încurajat tendințele revizioniste ale Ungariei în Transilvania. O serie de articole publicate de gazeta „Slovenska Politika” din Zilina, priveau România ca „o țară în descompunere” trezind reacția Legației României de la Bratislava. Abia după cel de al doilea Acord de la Viena și schimbarea regimului politic de la București, cercurile naționaliste slovacă și-au modificat poziția față de România. Ministerul Propagandei Naționale a cerut presei slovacă să înceteze atacurile la adresa României pentru a nu crea o situație delicată reprezentantului diplomatic al Slovaciei la București. Direct interesate de o apropiere de România, autoritățile slovacă declarau că „România este o țară cu care Slovacia ține cele mai prietenești legături și cu care are interese comune”, arătând totodată că Bratislava nu este interesată să adere la panslavism din moment ce este orientată spre Germania⁹. Opinia publică slovacă și-a arătat dintr-odată simpatia față de soarta României. Prin telefoane, prin scrisori deschise sau prin manifestări libere, gazetari și înalți funcționari din Ministerul Afacerilor Externe de la Bratislava insistau asupra necesității elaborării unei acțiuni comune pentru asigurarea unui statut care să le permită românilor și slovacilor intrați sub ocupația Ungariei să își păstreze ființa națională și să se opună politicilor maghiare de deznaționalizare¹⁰. Gazeta „Slovak” publica la 8 septembrie 1940 un articol care condamna Acordurile de la Viena care au permis mărirea teritoriului Ungariei pe seama

⁵ František Cséfalvay, Lubica Kázmerová, *Slovenská republika 1939-1945. Chronologia najdôležitejších udalostí*, Bratislava, Historický ústav SAV, 2007, p.53.

⁶ Radu Florian Bruja, *Establishment of Romanian-Slovakian Diplomatic Relations in 1939* în „Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives. Section History”, Arhipelag XXI, 2014, pp.355-363.

⁷ A.M.A.E., fond 71 Slovacia, vol. 11, f.12-14.

⁸ *** *Organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe. Acte și documente*, vol. II, 1920-1947, ediție îngrijită de Ion Mamina, George I. Potra, Gheorghe Neacșu, Nicolae Nicolescu, București, Fundația Europeană Titulescu, 2006, p.545.

⁹ Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.97 (în continuare S.A.N.I.C.).

¹⁰ Loc. cit., f.88.

Slovaciei și României iar la 18 septembrie articolul „Mozaic transilvănean” vorbea cu simpatie despre români și despre legăturile dintre Andrej Hlinka și Ioan Lupaș¹¹.

Schimbarea atitudinii Slovaciei a permis apropierea dintre cele două țări în toamna anului 1940. Cum regimul politic ultranaționalist de la Budapesta a căutat să reprime orice manifestare liberă a minorității românești sau slovace, Bucureștiul și Bratislava s-au găsit de aceeași parte a baricadei¹². Intelectualitatea și presa slovacă a luat atitudine față de atrocitățile comise de maghiari împotriva românilor din Transilvania arătându-și simpatia față de cauza românilor. „Mulți mi-au declarat – spunea șeful biroului de presă a Legației României de la Bratislava – că n-au putut dormi nopți întregi din pricina știrilor îngrozitoare ce vesteau suferințele românilor”¹³. Direcția Presei slovace a interzis gazetelor maghiare din Slovacia să preia articole din presa de la Budapesta care prezentau punctul de vedere oficial al guvernului maghiar cu privire la evenimentele din Transilvania. Ziarele de limbă maghiară din Slovacia susțineau că mulți unguri ar fi expulzați de autoritățile române din sudul Transilvaniei. Autoritățile slovace se temeau că aceste articole agitau spiritele mai ales că în sânul populației slovace circula un puternic curent antimaghiar. Autoritățile nu doreau să înrăutățească situația slovacilor din Ungaria dacă s-ar petrece acte antimaghiare pe teritoriul țării¹⁴. Gazeta „Slovak” era de părere că atitudinea românilor față de unguri nu ar fi „decât un procent disparent al comportărilor criminale ale ungarilor față de slovacii din teritoriile ocupate de unguri”. Oficiul slovac susținea că tratamentul pe care ungurii l-au aplicat slovacilor se repetă și în cazul românilor. În replică, reacția ministrului plenipotențiar al Ungariei la Bratislava Szentmiklosi Szabo a fost violentă acuzând presa slovacă de partizanat deoarece și-a însușit punctul de vedere al propagandei românești¹⁵. Plângerile maghiare aveau întotdeauna ecou la Berlin. În fapt, îmbunătățirea relațiilor diplomatice româno-slovace nu se putea face decât cu acordul patronului de la Berlin. Germania le-a atras atât România cât și Slovacia într-o alianță cu Ungaria, adversarul comun, prin limitarea deciziilor în politica externă și eliminarea alternativelor pentru acești parteneri. Acești aliați „incompatibili” înțelegeau diferit politica internațională și aveau țeluri diferite, cum e cazul României și Slovaciei, și chiar opuse, cum e cazul Ungariei pe de o parte, și a celorlalte două, pe de cealaltă parte¹⁶.

La dezvoltarea relațiilor bilaterale o primă contribuție a avut-o mass-media din cele două țări. Presa românească și cea slovacă i-a avut în vedere tot timpul pe conașionalii intrați în frontierele Ungariei. De aceea i-a îndemnat să lupte pentru păstrarea identității naționale și să nu se pună în slujba intereselor naționaliste maghiare. Retorica presei slovace era asemănătoare cu cea a presei din România. Vina pe dezastrul din urma celor două Conferințe de la Viena erau puse pe seama tarelor regimurilor politice interbelice. Dacă în România regimul carlist se făcea vinovat de prăbușirea României Mari deoarece n-a știut să se integreze noii Europe dominate de Germania, rămânând în sfera Aliaților occidentali, mesajele gazetelor slovace puneau vina pentru nenorocirea din 1938 pe seama fostei Cehoslovacii, care a împărtășit cu vechea Românie aceeași orientare nefericită. Presa slovacă și cea română

¹¹ Loc. cit., f.98.

¹² Milan S. Đurica, *The Foreign Policy of the Slovak Republik*, Padova-Trieste, Edizioni Lint, 1984,p.27.

¹³ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.128.

¹⁴ Loc. cit., f.128.

¹⁵ Loc. cit., f.128.

¹⁶ Larry L. Watts, *Aliați incompatibili. România, Finlanda, Ungaria și al Treilea Reich*, București, Editura Rao, 2012.

vorbeau de dorința celor două popoare de a-și apăra integritatea teritorială și identitatea națională. Mesajul era unul pacific, nici slovacii, nici românii nu ar fi râvnit niciodată la teritorii pe care conform dreptului istoric nu le-ar fi meritat. Cele două popoare și-au apărat frontierele și neamul în fața unui adversar comun: maghiarii. Iar datoria regimurilor de la Bratislava și București era de a lupta pentru refacerea acestor frontiere. „Noi nu vrem ce nu ni se cuvine, pentru a ne putea îngriji de soarta fraților noștri. Nădejdea că va învinge dreptatea pentru slovaci ne dă puterea să ducem lupta pentru noua reglementare a graniței ungaro-slovace. Iar dacă noi ne datorăm independența și libertatea în baza principiului etnic, credem că ni se vor recunoaște revendicările ca toți slovacii să fie fericiți în statul lor” era mesajul transmis de „Slovak” în octombrie 1940¹⁷. În acțiunile Propagandei Naționale, Mihai Antonescu a cerut Direcției Presei să trimită ziarelor românești normativele și teme ce trebuiau abordate în paginile acestora. Între acestea se înscria și „acțiunea de propagandă pentru Slovacia”¹⁸.

În toamna anului 1940 triumviratul format din premierul Vojtech Tuka și miniștrii Alexandr Mach și Karol Murgaš, care reprezenta echipa de promovare a ideologiei național-socialiste în Slovacia, a căuta să înființeze un ziar de mare tiraj în acest scop. Ei au căzut de acord ca oficiosul Gărzii Hlinka să se transforme într-un cotidian de răspândire a ideilor naționaliste pe teritoriul Slovaciei. Ministrul Mach a reușit să adune în redacția ziarului o serie de intelectuali slovaci cu notorietate conduși de scriitorul Milo Urban. Noua gazetă, numită „Slovak”, a publicat ample încă de la primele numere materiale despre România. O colaboratoare a gazetei a devenit publicista Zuska Dovalova, o slovacă originară din Nădlac „o mare aderentă a mișcării legionare din România”. Articolul ei din numărul de debut al oficiosului slovac „Lupta pentru România Nouă” vorbea de lupta Legiunii împotriva vechiului regim carlist și rolul ei în edificarea unei noi Românie¹⁹. Și organul „Slovenska Jednota”, gazeta slovacilor din Ungaria era îndemnată să se pună în slujba interesului comunității pe care îl reprezenta²⁰. În toate articolele însă predomina modelul național-socialist ca fiind singurul rațional și modern în definirea identității naționale a Europei viitoare. Slovacii de pretutindeni erau îndemnați să găsească valorile comune în național-socialism de la care se aștepta supraviețuirea poporului slovac. Mesajele presei slovace au declanșat un veritabil război de presă între cele două țări, ungerii fiind acuzați de imperialism care ar fi incompatibil cu spiritul național-socialist²¹. Diriguitorii nazismului în Slovacia au căutat pe orice cale să-și atragă simpatii în N.S.D.A.P. de la care așteptau rezolvarea problemei naționale a slovacilor din Ungaria. În presa românească din toamna anului 1940 situația era similară.

Într-o mare adunare organizată în orașului lui Andrej Hlinka, Ružomberok, ministrul Mach declara că „Slovacia trăiește sau se prăbușește prin național-socialismul adoptat în lupta alături de Germania”. Cu acest prilej el își exprima speranța că odată obținută victoria în război, Slovacia își va întări independența și suveranitatea obținând pentru toți slovacii, „de

¹⁷ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.143.

¹⁸ ****Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștrii. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. IV (iulie-septembrie 1941), ediție de Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, București, Arhivele Naționale ale României, 2000, doc.22, p.458.

¹⁹ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.138-139.

²⁰ Loc. cit., f.140-141.

²¹ Loc. cit., f.142-143.

dincoace sau de dincolo de granițe” același statut²². În majoritatea declarațiilor liderilor români și slovaci se regăsea preocuparea pentru conașionalii aflați în teritoriile cedate. Discursurile erau fără echivoc, condamnând la unison atitudinea autorităților maghiare față de românii și slovaci din Ungaria. Cu ocazia manifestării de la Ružomberok au fost afișate hărți cu „granițele sângerânde” ale Slovaciei dar și foi volante care îi aminteau pe aliații lor, între care Ion Antonescu și Mișcarea Legionară. Ostilitatea arătată față de cele două acte de la Viena îngrijora Germania care dorea să aibă liniște în bazinul Dunării. Mai mult, propagandiștii slovaci aminteau în gazeta de limbă germană „Grenzbote” de situația României vorbind de „o acțiune convergentă româno-slovacă, înfierându-se concentric ținuta echivocă a guvernărilor ungari”. Ei laudau principiile național-legionare, asemuite cu cele național-socialiste, și care trebuiau preluate ca model în Slovacia. În încercarea de a menaja susceptibilitățile germane, presa slovacă vorbea de modelul românesc în care grupul etnic german „se încadrează fără rezervă în viața de stat legionar, găsindu-și posibilități de dezvoltare a vieții etnice”²³.

Relațiile dintre România și Slovacia se doreau apropiate și pe linie de partid. Gărzile Hlinka se considerau apropiate ideologic de Mișcarea Legionară și s-au arătat interesate de toate manifestările legionarilor. Astfel, reprezentanți ai Gărzii Hlinka au vizitat România spre a lua legătura cu Mișcarea Legionară. Avocatul D. Doval, adept al național-socialismului slovac, a vizitat în toamna anului 1940 capitala României având o întâlnire cu Horia Sima. Atât „Grenzbote” cât și oficiul gărzilor au alocat spații largi Mișcării Legionare, lui Corneliu Zelea Codreanu și lui Horia Sima. Interpretul Legației României de la Bratislava Milan Kubica a publicat mai multe articole despre România în diferite cotidiane slovace. Colaborator la „Slovak”, Kubica era traducătorul unor articole din presa românească pentru cea slovacă. La 25 octombrie 1940 el a dat spre publicare oficialele „Slovak” și Slovenska Politika” un amplu articol despre regele Mihai I. În atmosfera din toamna anului 1940 datele biografice ale regelui României erau aranjate pentru a arăta spiritul legionar de care acesta era însuflețit. Printre datele biografice însăilate s-au strecurat și pasaje care nu corespundeau întocmai adevărului. Astfel, regele apăra ca „un prieten devotat și aderent al lui Codreanu” cu care se întâlnea des și a cărui asasinare „i-au pricinuit suferințe mari”²⁴. Într-un articol publicat în presa slovacă în noiembrie, intitulat „Să ne cunoaștem mai bine”, Doval îl prezenta pe Sima ca pe un susținător al națiunii slovace. „Cred că România legionară și Slovacia național-socialistă sunt foarte apropiate ba chiar foarte unite și ar trebui să colaborăm mai de aproape”²⁵. Dovalova a dedicat un articol în „Gardista” memoriei lui Corneliu Zelea Codreanu și asasinării sale care căpăta proporții epice. Vinovați de moartea acestui „erou din basme” se făceau „francmasonii de la Londra”. Care l-au condamnat în „budoarele evreiești, lângă șampanie!”. Și Milan Kubica l-a portretizat pe Codreanu în „Slovenska Politika” ca pe „expresia dorinței și voinței poporului românesc, însuși simbolul lui”²⁶. Presa extremei drepte slovace avea același tip de discurs cu a celei legionare. Bunăoară, Gărzile Hlinka și naționaliștii slovaci au luptat împotriva Cehoslovaciei pe care nu o socoteau ca fiind țara lor.

²² Loc. cit., f.103.

²³ Loc. cit., f.104.

²⁴ Loc. cit., f.149-150.

²⁵ Loc. cit., f.156-157.

²⁶ Loc. cit., f.172.

Vina pentru prăbușirea frontierelor Slovaciei se datora, în opinia lor, democrației interbelice cehoslovace și a orientării sale de stânga²⁷. Presa legionară considera că vina pentru dezastrul României din vara anului 1940 se datora în exclusivitate regelui Carol al II-lea și partidelor politice democratice care au secondat deceniul domniei sale. Legionarii ar fi atras atenția asupra pericolelor externe de la granițele țării încă de la jumătatea anilor '30 dar în loc să fie luate în seamă avertismentele lor, au fost reprimați, închiși și omorâți. Deci nu se făceau vinovați de prăbușirea României Mari și de lipsa coeziunii naționale dovedită la 1940. Aceste articole erau pline de elemente doctrinare din ideile politice ale lui Codreanu sau partizanilor săi. În realitate era aceeași ditirambică propagandă la adresa liderului Mișcării Legionare pe care o preluau din presa românească. Aceste declarații de strângere a legăturilor dintre Gărzile Hlinka și Mișcarea Legionară au rămas doar simple planuri de intenții și nu a existat o colaborare reală între cele două grupări politice.

Pactul Tripartit a devenit instrumentul politic pe care Germania l-a folosit pentru a obține colaborarea militară la aventura nazistă. Obediența la care se aștepta Hitler din partea aliaților săi, mai degrabă supuși decât aliați, era cosmetizată sub forma propagandistică a „Noi Ordini”. La această organizare nouă după model național-socialist erau invitați partenerii Germaniei, adversari iremediabili sau aliați întâmplători la aceeași politică: Ungaria, România, Slovacia, ulterior Finlanda, Bulgaria, Croația. Ceea ce însemna „Noua Ordine” scăpa înțelegerii conducătorilor acestor țări. Motivul pentru care au aderat la această fantasmă este sugestiv explicat de diplomatul Grigore Gafencu: „Ostilitatea și gelozia care dezbinau țările din Sud-Est, dorința unora de a profita de pe urma nenorocirii altora, pentru a acapara în detrimentul vecinului, fie și cu prețul propriei independențe, o parte cât mai importantă posibil, teama de a vedea un adversar mai norocos devenind favoritul puterii cuceritoare îi îndemna pe toți să rivalizeze în zelul de a intra în grațiile d-lui Hitler”. Oricum era mai bine în acel moment să fi „auxiliar provizoriu” al ordinii naziste decât „să riști să fi devii victimă”²⁸. Aceste sentimente animau și conducătorii politici de la Budapesta, București sau Bratislava. Mach scria în presă că „toate problemele popoarelor și statelor vor fi rezolvate pe baza principiilor lui Hitler. În chestiunea aceasta avem asigurări că toate dorințele drepte ale slovacilor vor fi realizate”²⁹.

Dacă cele trei state au aderat la alianța cu Germania la 20, 23 respectiv 25 noiembrie 1940, modul cum au fost tratate de Germania a fost diferit. Ungaria a semnat adeziunea la Viena, în prezența personală a lui Adolf Hitler care s-a deplasat în mod special pentru acest act în orașul de pe Dunăre. Conducătorii Ungariei nu s-au putut sustrage invitației. Ei au fost așteptați la Palatul Belvedere, scena acordurilor care le-au adus câștigurile teritoriale pe seama Slovaciei și României. „Acolo îi așteptau, în capul unei scări pline de flori, dl. von Ribbentrop în mare ținută, cu brațele întinse, cu zâmbetul pe buze, înconjurat de curtea și acoliții săi, dl. Ciano cu aerul ironic, un diplomat japonez, ambasadori și mareșali, ușieri înzorțonați și lachei ai vechiului regim. Nu aveau decât să dea o semnătură, fără a-și muia pana în sânge, și erau

²⁷ Loc. cit., f.143.

²⁸ Grigore Gafencu, *Preliminariile războiului din Est. De la Acordul de la Moscova (21 august 1939) până la ostilitățile din Rusia (22 iunie 1941)*, coord. Laurențiu Constantiniu, București, Editura Curtea Veche, 2011, p.399.

²⁹ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.103.

asigurați, în schimb, cu o părticică de eternitate din viitorul regat al Noii Ordini”³⁰. Intrarea Ungariei în Axă a creat presiune la București și Bratislava care au fost forțate să adere la alianța patronată de Berlin pentru a nu se pune într-o poziție dezavantajoasă față de Budapesta³¹. României nu i s-a impus să semneze adeziunea la Palatul vienez Belvedere care îi amintea de dictatul prin care a suferit pierderea teritorială în favoarea Ungariei. Două zile mai târziu, Ion Antonescu s-a deplasat la Berlin pentru a semna adeziunea României la Axă, dar din programul oficial a fost diminuat. El însă a încălcat protocolul și i-a vorbit deschis lui Hitler de problema Transilvaniei. La 25 noiembrie, reprezentanții Slovaciei a fost nevoiți să semneze adeziunea la Belvedere, martorul tăcut al primului dictat vienez. „Mica țară dunăreană s-a achitat conștiincios de sarcina care îi revenea, de a spori numărul aliaților Germanilor. Florile ce ornamentau scara de la Belvedere fuseseră împrăștiate, iar dl. von Ribbentrop prezida, în continuare, în mare ținută”³². Dar în cazul Slovaciei ceremonialul a fost și mai simplu, lipsind dejunul oficial în prezența lui Hitler. În stilul său, Constantin Argetoianu nota diferențele de tratament la care au fost supuse Ungaria, România și Slovacia în momentul adeziunii la Axă: „semnarea ungarilor s-a îndeplinit cu ceremonialul de clasa I, a noastră cu unul de clasa a II-a, a slovacilor, cu unul de clasa a III-a”³³. Câteva zile mai târziu, presa germană salută evenimentul. „Pe când politica britanică consta în învrăjbirea statelor, politica puterilor Axei are la bază cu totul altceva. Acest lucru este ieșit în evidență mai ales prin iscălirea Pactului Tripartit de către Ungaria, România și Slovacia. Iscălirea acestui document diplomatic la Viena și Berlin dovedește că în spațiul dunărean nu mai domnește gândul politic care se baza pe o eternă învrăjbire între diferite state, ci gândul unei bune vecinătăți și al coordonării spațiilor vitale” scria, la 25 noiembrie 1940, „Berliner Borsenzeitung”, preluat de Serviciul de Presă de la Berlin³⁴. În schimb, diplomații și politicienii italieni erau rezervați față de aderarea „acestor state vasale, sau aproape, ale Germaniei”³⁵.

Aderarea României și Slovaciei la Axă a fost un moment important în istoria politică a acestor țări. Opinia publică din Slovacia era nemulțumită de statutul pe care îl avea, de satelit al Germaniei și se crease chiar „o psihoză în atmosfera opiniei publice că acest stat n-ar fi decât un vasal al puternicului Reich”. Propaganda conducătorilor țării a căutat să mascheze dependența totală a Slovaciei de Berlin și fastul cu care a fost pusă în scenă semnarea de către premierul Vojtech Tuka a adeziunii la Axă era menit să arate opiniei publice din țară că independența Republicii era o realitate. Unul din membrii delegației slovace i-a declarat corespondentului de presă a Legației României de la Bratislava că Hitler le-a mărturisit liderilor slovaci că toate probleme teritoriale vor fi rezolvate la sfârșitul războiului fără să dea detalii despre modul cum urma să arate harta continentului la finalul conflagrației. În schimb, le-a dat asigurări că unele noduri feroviare care au aparținut Slovaciei vor putea reveni în frontierele statului, nominalizând localitatea Nove Zamki din sudul țării dar nu și importantul

³⁰ Grigore Gafencu, *op. cit.*, p.400.

³¹ A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1976, p.142-143.

³² *Ibidem*, p.402.

³³ Apud Cătălin Calafeteanu, *România și „micile puteri” vecine (1940-1944)*, București, Editura Enciclopedică, 2011, p.48.

³⁴ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1153/1940-1942, f.64.

³⁵ Conte Galeazzo Ciano, Jurnal politic, București, Editura Elit, f.a., p.238.

oraș Košice din est. La întoarcere, Tuka a organizat o manifestație publică, prilej cu care a declarat: „noi slovacii am fost primiți cu drepturi egale în rândul națiunilor cu cultură și capabile. Noi am făcut dovada că suntem demni de această cinste, căci însuși Adolf Hitler ne-a învrednicit să ne introducă în cadrele operei sale de refacere a Europei”³⁶. Și Antonescu s-a întors de la Berlin cu promisiuni similare.

În plan diplomatic, economic sau cultural, toamna anului 1940 nu a consemnat o lărgire a cooperării și nici nu a fost martora semnării vreunui acord care să ducă la o dezvoltare a cooperării multilaterale. Și legăturile militare s-a făcut treptat. Între octombrie 1939 și iulie 1941 relațiile militare s-au făcut prin intermediul atașajilor de la Budapesta, atât a României cât și a Slovaciei. Coloneii Radu Davidescu, din partea română, și Stefan Jurech, din partea slovacă, erau titulari rezidenți la Budapesta dar aveau în subordine și postul de atașat militar de la Bratislava, respectiv București³⁷. Declanșarea războiului împotriva U.R.S.S. și participarea trupelor române, slovace și maghiare pe frontul de Est au impus strângerea legăturilor româno-slovace. Slovacia avea un statut intermediar între o țară ocupată, cum devenise Cehia, și un stat independent sub influență germană, cum era România. Politica externă a României a păstrat caracteristicile unui stat independent aflat într-o alianță în vreme ce politica externă slovacă era subordonată Berlinului și nu avea capacitatea de a se opune controlului exercitat de Germania. Din acest motiv, strângerea relațiilor diplomatice și lărgirea lor a rămas doar un program de intenții, exprimat prin presă și propagandă. Dezvoltarea raporturilor bilaterale a fost împiedicată de germani. Apropierea dintre România și Slovacia s-a făcut doar prin aderarea la Pactul Tripartit, de pe poziții diferite însă. Cele două nu a avut capacitatea de a-și mări frecvența schimburilor bilaterale în toamna anului 1940 și numai deschiderea frontului în 1941 le-au pus în situația de a-și revizui politicile.

BIBLIOGRAFIE:

Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond 71 Slovacia, vol. 11.

Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă.

Anghel, Florin, *Diplomația clandestină. Eșecul proiectului noii Mici Înțelegeri, 1941-1943*, în „Istoria: contribuții în căutarea unui nou mesaj. Profesorului Ion Stanciu la împlinirea vârstei de 60 de ani”, coord. Iulian Oncescu și Silviu Miloiu, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2005.

Bruja, Radu Florian, *Establishment of Romanian-Slovakian Diplomatic Relations in 1939* în „Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives. Section History”, Arhipelag XXI, 2014.

Calafeteanu, Cătălin, *România și „micile puteri” vecine (1940-1944)*, București, Editura Enciclopedică, 2011.

Contele Galeazzo Ciano, *Jurnal politic*, București, Editura Elit, f.a.

³⁶ S.A.N.I.C. Fond Ministerul Propagandei Naționale. Presa externă, 1170, f.171.

³⁷ Petre Otu, *Relații militare româno-slovace. 1939-1944. Miha Antonescu visează o altă Mică Antantă*, în “Magazin Istoric”, februarie 1997, p.42.

Cséfalvay, František; Kázmerová, Ľubica, *Slovenská republika 1939-1945. Chronologia najdôležitejších udalostí*, Bratislava, Historický ústav SAV, 2007.

Ďurica, Milan S., *The Foreign Policy of the Slovak Republik*, Padova-Trieste, Edizioni Lint, 1984.

Gafencu, Grigore, *Preliminariile războiului din Est. De la Acordul de la Moscova (21 august 1939) până la ostilitățile din Rusia (22 iunie 1941)*, ediție de Laurențiu Constantiniu, București, Editura Curtea Veche, 2011.

*** *Organizarea instituțională a Ministerului Afacerilor Externe. Acte și documente*, vol. II, 1920-1947, ediție îngrijită de Ion Mamina, George I. Potra, Gheorghe Neacșu, Nicolae Nicolescu, București, Fundația Europeană Titulescu, 2006.

Otu, Petre *Relații militare româno-slovace. 1939-1944. Mihai Antonescu visează o altă Mică Antantă*, în "Magazin Istoric", februarie 1997.

Simion, A., *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1976.

*** *Scurtă istorie a Slovaciei*, coord. Elena Mannová, traducere Eva Mârza și Radu Mârza, București, Editura Enciclopedică, 2011.

*** *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștrii. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. IV (iulie-septembrie 1941), ediție de Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, București, Arhivele Naționale ale României, 2000.

Watts, Larry L., *Aliați incompatibili. România, Finlanda, Ungaria și al Treilea Reich*, București, Editura Rao, 2012.